

Antroposeenikauden haasteet ja kapitalismi

Antroposeeni-kaudella tarkoitetaan maan historian nykyistä vaihetta, jolloin ihmisen toiminta muuttaa koko planeettaa ennennäkemättömällä ja vaarallisella tavalla. Keskeisimpinä planetaarisina muutoksina pidetään ilmastomuutosta (erityisesti ilmakehän kohonneita CO₂ ja CH₄ pitoisuuksia), kuudetta sukupuuttoaaltoa sekä biogeokemiallisten kiertojen häiriintymistä.

Tiedemiehet ovat jakaneet maan 4,5 miljardin vuoden historian aikaväleihin, jotka vastaavat suuria muutoksia maapallon olosuhteissa ja elämänmuodoissa. Noin 2,5 miljoonaa vuotta sitten alkaneelle pleistoseenikaudelle on ominaista jääkaudet. Jäätiköt vetäytyivät lopulta noin 11 000 vuotta sitten ja alkoi ns. holoseenikausi, jolle on ominaista suhteellisen vakaa ja lämmin ilmasto. Holoseeniolosuhteet tekivät maatalouden mahdolliseksi, ja se puolestaan loi perustan ihmissivilisaatioiden nousulle ja leviämislle. Holoseeniolosuhteiden tiedämme varmasti olevan yhteensopivia monimutkaisten ihmisyyhteiskuntien kanssa.

Antroposeeni merkitsee tieteellisessä maailmankuvassa sekä määrällistä että laadullista eroa kaikkiin aikaisempiin geologisiin aikakausiin. Aiemmin miljoonien vuosien aikana tapahtuneita suuria geologisia aikakausia erottavan mittakaavan muutoksia tapahtuu nyt vuosikymmenissä tai korkeintaan vuosisadoissa ihmisen toiminnasta johtuen. Ihmisen merkitys maapallon olosuhteiden muuttumisessa on kasvanut räjähdysmäisesti 1950-luvulta lähtien.

Antroposeeni-käsite on lanseerattu uudelleen 2000-luvulla, mutta se on vanhempaa perua. Neuvostovenäläinen geologi AP Pavlov ehdotti vuonna 1922 uutta termiä "antropogeeninen järjestelmä" tai "antroposeeni", joka heijastaa tärkeintä tapahtumaa antropogeenisen järjestelmän (ajanjakson) orgaanisen maailman historiassa – ihmisten ja ihmisyyhteiskunnan ilmestymistä ja kehitystä. Termi "antropogeeninen järjestelmä" hyväksyttiin käyttöön Neuvostoliitossa.

Materialistisen historiankäsitteilyn näkökulmasta luontosuhteen radikaali muutos liittyykin nykyihmisen astumiseen maan kamaralle. Arviolta 200 000 – 100 000 vuotta sitten ihmiset ottivat harppauksen eteenpäin kyvyssään käyttää maailman muokkaamisen välineitä ja välittää toisilleen ne tiedot ja taidot, jotka noiden välineiden käyttöön liittyivät.

Vaikka tuotantovoimat olivatkin alkuvaiheessaan vaatimattomia, ne olivat riittäviä irrottamaan ihmisen aiemmista biologisista lokeroista ja tekivät ihmisestä ekologisesti dominoivan lajin, joka saattoi levittäytyä maapallolla sinne, minne halusi. Ihmisen luontodominanssi oli silti pitkään paikallista, ja luonnon kanssa elettiin suhteellisessa tasapainossa.

Tilanne alkoi muuttua radikaalisti teollisen vallankumouksen myötä, kun tuotantovoimien kehitys otti valtavan harppauksen eteenpäin, ja ihminen alkoi kapitalistisen tuotannon myötä hyödyntää enenevässä mitassa tekniikkaa.

Hiilidioksidi avainasemassa

Tutkimusten ansiosta tiedämme, että ainakin 800 000 vuoden ajan ilmakehän hiilidioksidipitoisuus on vaihdellut tiukasti rajoitetulla alueella – ei koskaan alle 180 miljoonasosaa kylminä aikoina, ei koskaan yli 300 ppm lämpiminä aikoina. Hiilidioksidi on kiertänyt hyvin pitkiä aikoja ilmakehän ja valtamerien välillä pitäen maapallon lämpötilat yllättävän hyvin em. rajoissa.

Nyt fossiilisten polttoaineiden palamisen seurauksena hiilidioksidipitoisuus on yli 400 ppm ja se kasvaa nopeasti. Ihmisen toiminta on katkaissut monimutkaisen luonnollisen syklin, jonka kehittyminen ja vakiintuminen kesti miljoonia vuosia, ja tämä häiriö muuttaa planeetan tilaa nopeasti.

Uusimpien tutkimusten mukaan ilmasto on huomattavan herkkä varsin pienille ilmakehän ja valtameren muutoksille. Sen sijaan, että se lämpenee tai jäähtyy vähitellen, se on pyrkinyt horjumaan tilasta toiseen pikemminkin vuosien tai vuosikymmenten kuin vuosituhansien aikana. Tämä on erityisen tärkeää nykyään, kun kasvihuonekaasupitoisuudet eivät ole vain korkeita, vaan ne kasvavat nopeammin kuin koskaan ennen. Tämä asettaa ilmastojärjestelmään ennennäkemättömän stressin, mikä lisää huomattavasti mahdollisuutta nopeaan ilmastomuutokseen, suhteellisen nopeaan siirtymiseen täysin erilaiseen ilmastojärjestelmään. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että se, mitä me koemme nykyään äärimmäisinä, mutta harvinaisina lämpöaaltoina, voi tulla yleiseksi ilmiöksi.

Jos ylitämme tällaisen käännekohdan, ekosysteemeillä ei ole aikaa sopeutua, lajeilla ei ole aikaa kehittyä, eikä ihmisyhteisöillä ehkä ole aikaa sopeutua. Ilmaston käännekohtia on niiden luonteen vuoksi mahdotonta ennustaa: muutoksen nopeudesta riippuen emme ehkä edes tiedä, että olemme ohittaneet ratkaisevan pisteen vasta kuin reilusti tämän pisteen ohittamisen jälkeen. Tämä lisää kriisin kiireellisyyttä.

Fossiiliseen energiaan pohjautuva kapitalismi syntyi 1800-luvulla, kun tehtaat, rautatiet ja laivat alkoivat polttaa hiiltä massiivisesti. Taloudellinen ja sosiaalinen järjestelmä, jonka täytyy kasvaa tai kuolla, tuli riippuvaiseksi fossiilisesta hiilestä kasvattaakseen kasvuaan, ja siitä lähtien kapitalismin historiaa on leimannut sen jatkuvasti lisääntyvä hiilen, kaasun ja öljyn käyttö.

CFC-yhdisteiden esimerkki

Tiedemiehet ymmärsivät vahingossa 1970-luvulla, että jääkaapeissa, aerosolisuihkeissa ja muissa sovelluksissa käytetty oletetusti vaaraton synteettinen kaasu, kloorifluorihilivety, voi tuhota ilmakehän otsonia. CFC-yhdisteitä valmistaneet jättiläiskemianyhtiöt vastustivat kaikkia rajoituksia tai määräyksiä väittäen, ettei vahingosta ollut todellista näyttöä.

Vasta 1980-luvun puolivälissä tutkimukset osoittivat kiistattomasti, että otsonikerros oli ohentunut paljon nopeammin kuin kukaan oli odottanut. Tämä johti Montrealin pöytäkirjaan, kansainväliseen sopimukseen CFC-tuotannon asteittaisesta lopettamisesta. Silloinkin suurin CFC-yhdisteiden valmistaja DuPont suostui lopettamaan tuotannon vasta, kun se oli hyvässä vauhdissa kehittämässä korvaavia aineita, jotka antaisivat sille etulyöntiaseman kilpailijoihin nähden.

Se, mitä voimme oppia tästä kokemuksesta, on se, että CFC-yhdisteiden käyttöä ei vähennetty niin, että olisi asetettu "hinta" CFC-yhdisteiden käytölle eikä "CFC- kauppajärjestelmällä", vaan pakollisella tuotannon asteittaisella lopettamisohjelmalla, lopulta suoralla kiellolla. Se toimi. Otsonikerros ei palautu täysin vuosikymmeniin, mutta palautumisprosessi on alkanut. Kahden vuosikymmenen epäonnistuneiden yritysten jälkeen kapitalistit yrittävät edelleen vähentää kasvihuonekaasupäästöjä "markkinamekanismeilla".

Kriisi on kapitalismin perusluonne

Nykyään ei ole epäilystäkään tämän planeetan hätätilan pääsystä – kapitalistisen maailmantalouden eksponentiaalisesta kasvusta, erityisesti 1900-luvun puolivälin jälkeen. Kapitalismi tai pääoman kertymisjärjestelmä, joka perustuu luokan riistoon ja joka noudattaa markkinoiden kilpailun pakottamia liikelakeja, ei tunnusta omalle laajentumiselleen rajoja. Ei ole olemassa voittoa eikä kulutusta, joka olisi "riittävästi" tai "liian paljon". Pääoman sisäisen logiikan mukaan yritysten täytyy joko kasvaa tai kuolla – kuten myös itse järjestelmän. Eli on annettava markkinavoimien päättää kuten kokoomuslaiset usein sanovat.

Erikoiskorkeat voitot, jotka on saatu imperialistisesta vuokrasta, joka on anastettu globaalista etelästä hyödyketuotantoprosessissa, ovat historiallisesti saaneet kaksi muotoa: (1) vaihto-arvon siirrot ja (2) käyttöarvon siirrot. Jälkimmäistä voidaan pitää ekologisen imperialismien prosessina, jossa luonnonvarojen

talteenotto on usein tuhonnut köyhiä maita, jotka ovat joutuneet kohtaamaan luonnonvarojen pakkolunastuksen (ilman vastinetta tai vastavuoroisuutta) alueillaan, ja näille alueille on jäänyt louhinnan ekologiset kustannukset.

Kapitalistinen talouslaskenta, joka mittaa vaihtoarvoja mutta ei käyttöarvoja, on piilottanut sen osan imperialistisesta vuokrasta, joka liittyy käyttöarvojen pakkolunastukseen. Siksi on tärkeää ottaa huomioon kehitysmaiden kansojen ekologisen ryöstön koko syvyys, luonnostaan väkivaltainen prosessi, joka historiallisesti liittyy kehitysmaiden väestön "hävittämiseen, orjuuttamiseen ja kaivosten hautaamiseen". Edelleen pakkolunastuksen ja äärimmäisen hyväksikäytön muodot ovat luonteeltaan väkivaltaisia.

Marx korostaa kapitalistisen tuotannon kaksoisluonnetta, jolloin se koostuu sekä rahamuotoisista arvoista että materiaalisista käyttöarvoista, mutta hän katsoo kaksoisluonnetta unohtuvan, kun tuotantoa tarkastellaan vain rahamuodossa. Tuotannon materiaalisuus ja samalla myös luonnon merkitys käyttöarvojen lähteenä uhkaakin kadota näköpiiristä kapitalistisessa taloudessa.

Rahamuoto ei kuitenkaan ole Marxin keskeisin kritiikin kohde, vaan talouden materiaalisuuden unohtaminen tiivistyy hänen mukaansa pääoman kasautumisessa. Marxin mukaan pääoman "jatkuvana pyrkimyksenä on luoda enemmän lisäarvoa". Pääoman kasautumistarve on loputon, mistä seuraa jatkuvan talouskasvun vaatimus. Pääomasta on selvästi luettavissa ajatus kapitalistisen tuotantotavan ja "luonnon" välisestä ristiriidasta, jota on kutsuttu "kapitalismin toiseksi ristiriidaksi".

Kapitalistisen tuotannon dynamiikalla on taipumus johtaa pullonkauloihin raaka-aineiden saatavuudessa, jolloin seuraa raaka-aineiden suhteellinen alituotanto. Tällöin raaka-aineen arvo kohoaa, millä on kielteisiä seurauksia kapitalistille, sillä: "Edellytysten ollessa muuten samoja voiton suhdeluku on käänteisessä suhteessa raaka-aineen arvon suuruuteen." Marxin mukaan halpojen raaka-aineiden saatavuus on ennakkoehto teollisuuden kehittymiselle. Kapitalistinen tuotanto törmää siis rajoitteisiin tuotannolle välttämättömien raaka-aineiden saatavuudessa. Ongelma, johon kapitalismi kehittyessään väistämättä törmää on ns. "ekologisen ylijäämän laskutendenssi". Se osaltaan altistaa kapitalismin kriiseille.

Pääoman väkivaltainen alkuperäinen kasautuminen toistuu kapitalismin laajetessa. Toinen tapa ylittää (väliaikaisesti) ekologisen ylijäämän laskutendenssi on se, että pääoma löytää uusia, vielä käyttämättömiä raaka-aineita, joilla korvata aiemmat. Tästä on hyvä esimerkki fossiiliset polttoaineet.

Kapitalistisen tuotannon tarvitsemat kaivannaiset ja muut raaka-aineet, sekä myös halpa ravinto, hankitaan usein teollisuusmaiden ulkopuolelta, kuten Latinalaisesta Amerikasta tai Afrikasta. Hiljattain tämä on noussut esiin esimerkiksi yhteydessä levottomuuksiin Ranskan entisissä siirtomaissa Länsi-Afrikassa. Perifeerisistä maista tulee riippuvaisia alkutuotannosta, joka ei edesauta niiden ekologisesti kestävästä kehitystä.

Tässä toistuu Marxin Pääomassa merkille panema globaali dynamiikka, jonka myötä syntyy "koneteollisuuden pääpaikkojen tarpeita hyödyttävä kansainvälinen työnjako", jossa "osa maapalloa" muutetaan kehittyneiden maiden "raaka-aineiden tuotantoalueeksi". Näin raaka-aineiden tuotantoon liittyvät ekologiset tuhot voidaan ulkoistaa kapitalististen keskusten ulkopuolelle, missä myös työolot ovat usein huomattavan heikot.

Tätä globaalia ongelmaa saattaa jopa pahentaa sähköistykseen perustuva "vihreä kapitalismi", joka on entistä riippuvaisempi esimerkiksi Afrikasta peräisin olevista kaivannaisista tai esimerkiksi muualla kasvatetusta biopolttoaineesta.

Ekologinen imperialismi

Ekologisen imperialismin vaikutukset näkyvät myös suhteessa yhteisiin "alueisiin" eli valtameriin ja ilmakehään. Vuoden 1982 merilain hyväksymisen jälkeen lähes puolet maailman valtameristä on kuulunut kansallisvaltioiden lainkäyttövaltaan, enimmäkseen maiden talousvyöhykkeille. Useilla saarivaltioilla mutta myös esimerkiksi Isolla-Britannialla ja Yhdysvalloissa, on nyt enemmän valtameriä kuin maata alueellisilla lainkäyttöalueillaan.

Tämä on helpottanut valtamerten luonnonvarojen pakkolunastusta. Se on myös antanut valta-aseman tällä alalla johtaville imperialistisille valtioille, joilla on pääomaa ja teknologiaa ryöstääkseen nämä resurssit. Nämä valtiot pystyvät myös usein vaikuttamaan syrjäisten valtioiden hallintaan ja hyödyntämään niitä, varsinkin kun on otettu käyttöön yhä enemmän valtamerten hallinnan yksityistämistäjärjestelmiä. Viime vuosina tuloksena on ollut niin kutsuttu valtamerten ryöstö. Esimerkiksi Euroopan unionin (EU) kalastussopimukset Marokon, Mauritiuksen, Mauritanian ja Tyynenmeren saarivaltioiden kanssa edistävät tällaista riistoa.

Fossiiliset polttoaineet kapitalismin mahdollistajana

Ilmaston lämpeneminen ja erilaiset ilmastopimukset tarkoittavat globaalin etelän näkökulmasta sitä, että näistä maista on ryöstetty luonnonvarat, joilla on kehitetty imperialististen maiden vaurautta ja nyt tilanne on se, että ilmaston muutoksen myötä näillä mailla on enää hyvin vähän aikaa kehittää omia talouksiaan.

Ilmaston lämpeneminen vaikuttaa suhteellisesti eniten maihin, jotka sijaitsevat kuumemmilla leveysasteilla, ja tilannetta pahentaa, että nämä maat ovat yleensä myös köyhempiä, mikä johtuu yhteiskuntahistoriallisista syistä. Yksi ilmastonmuutoksen vaikutuksista on siksi jo olemassa olevan maailmanlaajuisen eriarvoisuuden paheneminen.

Myös pohjoinen on uhattuna, mutta ainakin aluksi vähäisemmässä määrin sekä ympäristöllisten että sosiaalisten tekijöiden vuoksi. Nature -lehden analyysin mukaan keskimääräiset tulot köyhimmissä 40 prosentissa maista laskevat 75 prosenttia vuoteen 2100 mennessä verrattuna maailmaan, jossa ilmastonmuutosta ei olisi, kun taas rikkaimmassa 20 prosentilla maista tulot voivat hieman nousta.

Pohjoisen taloudellisten ja sotilaallisten voimarakenteiden yleisin reaktio tähän ilmastoeroon on ollut kaksijakoinen: (1) on tutkittu, kuinka nämä haavoittuvuudet etelässä luovat uusia globaaleja turvallisuusongelmia ja (2) kuinka niitä voidaan hyödyntää imperialistisen dominanssin lisäämiseksi. Näin tapahtuu erityisesti Yhdysvalloissa, jossa globaalin "energiadominanssin" eli fossiilisten polttoaineiden tuotannon laajentamisen kautta pyritään lisäämään geopoliittista ja geotaloudellista valtaa. Yhdysvaltain armeija puolestaan valmistautuu lukuisiin uusiin haavoittuvuuksiin, jotka liittyvät erityisesti öljyyn ja veteen, sekä interventioihin Yhdysvaltojen globaalin hegemonian turvaamiseksi näissä muuttuvissa olosuhteissa. Taloudelliset ja sotilaalliset intressit yhdistyvät strategioissa ja taktiikoissa maailmanlaajuisen arvo- ja resurssiketjujen turvaamiseksi.

Tämä imperialismin strateginen uudelleenasetointi antroposeenikaudella voidaan nähdä parhaiten tarkastelemalla kilpailua fossiilisten polttoaineiden ja veden turvaamiseksi.

Varastoituneilla energiamuodoilla eli fossiililla polttoaineilla on ainutlaatuisia piirteitä, jotka tekevät niistä erityisen sopivia kapitalismiin verrattuna virtaukseen perustuvaan energiaan. Ne tukevat ja jopa mahdollistavat tiettyjä kapitalismin perustana olevia yhteiskunnallisia suhteita. Nämä piirteet ovat olemuksellinen osa fossiilisia polttoaineita, ja ne mahdollistavat kapitalismin muotoutumisen fossiilikapitalismiksi.

Massaan ja tilavuuteensa nähden fossiiliset polttoaineet sisältävät paljon energiaa, eli ne ovat tiheitä energiamuotoja. Tähän perusolemukseen perustuvat fossiilienergian hyödylliset fyysiset ominaisuudet:

atomistisuus, kuljetettavuus, helppo säilöttävyys ja komennettavuus. Näistä fyysisistä ominaisuuksista taas juontuu neljä kapitalistista etua:

1. Kilpailulliset edut

Kapitalististen toimijoiden (yritykset, tuotantolaitokset ym.) yhteiskunnallisten suhteiden perusluonne on kilpailussa. Kunkin yrityksen täytyy pyrkiä pärjäämään vähintään yhtä hyvin ja mieluiten paremmin kuin kilpailijoidensa, muuten yritys ei kauaa säily olemassa. Kilpailu taas on perusluonteeltaan konfliktuaalista: toisen yrityksen tappio kääntyy monesti toisen eduksi. Tähän malliin yksituumainen yhteistyö tai ylätasen sääntely sopii huonosti, fossiilienergia sen sijaan sopii hyvin.

Jokainen toimija voi ostaa itselleen fossiilisia polttoaineita (tai yleisemmin niistä tuotettua sähköä) sen verran kuin haluaa, sieltä mistä haluaa ja tehdä sillä mitä haluaa. Sen ei tarvitse neuvotella asiasta kenenkään muun kanssa. Jos keskenään kilpailevien yritysten tuotanto toimisi virtauksen varassa, tarvitsisi toimijoiden välttämättä joko yhdessä neuvotella energian järjestämisestä taikka alistua ylätasen sääntelyn ohjattavaksi: kenen maille tuulivoimalat rakennetaan, mihin vesivoimala tehdään, miten tuotantolaitokset kytketään verkkoon, paljonko energiaa kullekin riittää, kuinka paljon kukin voi tuotantoaan laajentaa.

Kapitalistiset kilpailusuhteet ovat anarkistisia. Virtauksen hyödyntäminen taas vaatii koordinoitua yhteistyötä, yleensä laajan ylätasen sääntelyn muodossa. Halvemmassa vesivoimasta siirryttiin aikoinaan kalliimpaan hiileen muun muassa siksi, että vesivoimajärjestelmät vaativat kapitalisteilta sitoutumista laajaan keskitettyyn sääntelyyn ja keskinäiseen luottamukseen. Kykyä tällaisiin sitoumuksiin ei kapitalisteilta löytynyt sen enempiä 1800-luvulla kuin nykyäänkään.

2. Spatiaaliset edut

Fossiiliset polttoaineet tarjoavat kapitalismissa myös spatiaalisia eli tilallisia etuja. Kapitalistisella tuotannolla on taipumuksena keskittyä tiettyihin paikkoihin ennemmin kuin levittäytyä tasaisesti kaikkialle. Syitä tähän on monia, kuten tuotannon skaalaedut ja tuotannontekijöiden saatavuus. Lisäksi tuotannon on usein kannattavaa siirtyä paikasta toiseen: jos esimerkiksi paikallinen työvoima alkaa käydä liian kalliiksi ja järjestäytyneeksi tai ympäristömääräykset liian rajoittaviksi, yrityksen kannattaa siirtää tuotanto jonnekin muualle, jossa työvoima on kurinalaisempaa ja sääntely vähäisempää.

Koska fossiiliset polttoaineet ovat ulottuvaista materiaa, niitä voi siirrellä paikasta toiseen, varastoida ja polttaa missä tahansa. Virtausta ei voi ottaa mukaan: joki on siinä missä se on, kaikkialla ei tuule eikä kaikkialla paista yhtä usein aurinko.

3. Temporaaliset edut

Fossiilienergia helpottaa ratkaisevasti myös abstraktin ajan tuottamista konkreettisen kustannuksella. Siinä missä konkreettinen aika muodostuu suhteessa ympäristöön (esimerkiksi säähän, vuodenaikoihin jne.) on abstrakti aika siitä irrallaan. Kapitalistisessa tuotannossa abstrakti aika määrittää tahdin. Tuotannon ei voi antaa rytmittyä vaikkapa päivän pituuden mukaan, vaan sitä on voitava hallita kokonaisuudessaan tarkasti. Tuotanto kyetään täydellisesti siirtämään abstraktiin aikaan vain fossiilienergian avulla. Virtaus on vaihtelevaa. Välillä tuulee, välillä on tyyntä; toisinaan paistaa, sitten taas ei. Virta kulkee konkreettisessa ajassa.

4. Vallankäytölliset edut

Historiallisesti kapitalistisessa tuotannossa on aina pyritty siirtymään enemmän autonomisista tuotantovoimista vähemmän autonomisiin. Marx kuvaa kehitystä muodollisen ja tosiasiallisen alistamisen käsitteillä. Koneistamalla ja automatisoimalla tuotantoa ei ainoastaan nopeutettu, vaan siitä poistettiin epäluotettavuustekijä: inhimillinen autonomia. Koneet eivät myöhästy töistä tai mene lakkoon. Koneiden

tosin on toimittava luotettavasti ja niiden tahti on saatava päättää ylhäältäpäin, jotta ne voivat pysyvästi eliminoida inhimilliset oikut tuotannosta. Tätä varten tarvitaan luotettava energialähde, joka tekee aina sen mitä käsketään. Vain fossiilienergia on täydellisesti polttajansa komennettavissa.

Jos fossiilisten polttoaineiden ja virtausenergian muotojen yhteiskunnallisia eroja ei nähdä, fossiilienergian korvaaminen virtauksella näyttäytyy pääasiassa teknisenä haasteena. Pelkät uudet teknologiat eivät siis riitä. Olemuksellisten etujensa ohella fossiilienergialla on jo tukenaan kolossaalinen infrastruktuuri, jota ei helposti voida kesken elinkaaren poistaa käytöstä. Toistaiseksi vielä milloinkaan ei ole toteutettu varsinaista energiasiirtymää, sillä vanhoja energiamuotoja ei ole poistettu käytöstä siirryttäessä uusiin, vaan energian kokonaismäärää on yksinkertaisesti kasvatettu lisäämällä uusia vanhojen päälle.

Antroposeenikautta voidaan kutsua myös fossiilikapitalismin kaudeksi. Olennaista on kuitenkin havaita, että kapitalismia ei voi kuvitella ilman fossiilisia polttoaineita. Tämä tarkoittaa samalla sitä, että kapitalismin vallitessa emme voi pysäyttää ilmastonmuutosta, sillä kapitalismin peruslainsäädäntöä ei voi muuttaa.

Muita näkökulmia antroposeeniin

Antroposeenikauden ilmiöitä on paljon muitakin, kuin tässä alustuksessa kuvatut seikat. Esimerkiksi veden hallintaan liittyvät kysymyksen ja kulkutautien yleistymiseen liittyvät kysymykset. Kulkutautien yleistymistä antroposeenikaudella on ansiokkaasti kuvannut Heikki S. Vuorinen Kansan äänessä julkaistussa juttusarjassaan.

Imperialismi ja ekologiset liikkeet

Ekologisissa kansanliikkeissä ja pääosassa vasemmistoakin on tällä hetkellä hyvin vähän tietoisuutta siitä, että imperialismi on aktiivinen voima, joka on organisoitunut ekologista vallankumousta vastaan, joka pyrkii säilyttämään fossiilisten polttoaineiden järjestelmän ja nykyisen maksimaalisen ympäristön tuhoutumisen ja ihmisten hyväksikäytön.

Mikään kapitalismin kritiikki, joka ei tunnista imperialismia, ei auta nykyisen kriisin ratkaisemista. Jokaisen realistisen yrityksen kohdata antroposeenikauden kriisi on aloitettava kapitalismin yleisellä kritiikillä - kapitalismin, joka asettaa pääoman keräämisen kaiken muun edelle. Tämä edellyttää antikapitalistista liikettä, joka on omistautunut ekologiselle kestäväyydelle ja aineelliselle tasa-arvolle – toisin sanoen sosialismille. Se, että kapitalismi on uhka ihmisen selviytymiselle, tekee siitä vanhentuneen yhteiskuntajärjestelmän. Ei voi tapahtua ekologista vallankumousta, ellei se ole anti-imperialistinen vallankumous.

Viitteet

Explaining the Anthropocene: An interview with Ian Angus. MR online May 18, 2016.

John Bellamy Foster, Hannah Holleman and Brett Clark: Imperialism in the Anthropocene. MR online Jul 01, 2019.

Sauli Havu & Jussi Silvonen: Pääkirjoitus: Repeäkö suhteemme luontoon? – Marx, kapitalismi ja ekologia. Tutkimus&Kritiikki 1/2023.

Sakari Säynäjoki: Antroposeeni, kapitaloseeni, fossiilikapitalismi: Miksi antroposeenitutkimuksessa pitäisi puhua fossiilikapitalismista? Tutkimus&Kritiikki 1/2023.